

משה חיים פלח

בענין ביטול מב"מ באיסור דרבנןא

בגדר איסור כהונה בחליצת מעוברתג

בענין ביטול מב"מ באיסור דרבנן

הא דאסרו חי נושא את עלמו אף זכרמלית (מג"א סי' שח סקע"א) ולא אמרינן דהוי גזירה לגזירה (כדעת בעל פרי תבואה) וז"ל "זכריה דזה עוקר וזה מניח דאסרו חז"ל מגזירה שמה יעשה הכל זזה זכרמלית הוי גזירה לגזירה, אבל זכרמלית דהוי דאין טעם חז"ל מטעם גזירה אלא דאסרו דהוי קלת משא זזה גם זכרמלית אסור, דמה זכך דהוי תרי דרבנן כיון דאין הטעם משום גזירה אינו בכלל גזירה לגזירה", ומבואר דאיכא איסורין דרבנן דאין משום גזירה, אלא דאף דמדאורייתא נשיאת חי לא חשיבא משא גמור, אך כיון דהוי קלת משא אסרוכו מדרבנן, וזזה ל"ש דינא דאין גוזרין גזירה לגזירה.

ומעתה יל"ד, דהא דאסרו מדרבנן שמנו של גיד אינו משום גזירה אטו גיד עלמו, אלא דמדרבנן אף שמנו של הגיד נידון כגיד עלמו, וממילא ל"ש זיה טעמא דגזירה לגזירה.

ויש להוסיף עוד, דהנה יעוין זרמז"ס (פ"א מחמץ ומלח ב"ט) שכתב וז"ל אסרו חכמים

ירך שנתצטל זה גיד הנשה אם יש זה זנותן טעם הרי זו אסורה, ולעיל צריש פירקין (פ"ג) מוכחין ממתני' דסבר תנא דידן יש בגידין זנותן טעם והקשו תוס' שם וז"ל תימא דילמא אסורה משום שמנו של גיד אבל בגידין אין זכון זנותן טעם עכ"ל, ויעוין זכידושי הגרע"א שם דעמד ע"ד התוס', דמנין פשיטא לכו דאף באיסור שמנו של גיד דאינו אלא מדרבנן צעינן ששים, דילמא כיון דאינו אלא מדרבנן, וכל הא דצעינן ששים צמין צמינו נמי אינו אלא מדרבנן גזירה אטו אינו מינו דמדאורייתא חד זתרי צטיל, דילמא באיסור דרבנן סגי צרובא.

ונראה לדון ליישב, דהנה לכאורה עיקר הטעם לחלק זזה היינו משום דלא גזרינן גזירה לגזירה, וכיון דהא דצעינן ששים צמין צמינו אינו אלא גזירה אטו שאינו מינו, י"ל דבאיסור דרבנן הוי גזירה לגזירה ולא גזרינן.

ומעתה יש ליישב עפ"ד הגרע"א, דהנה יעוין זכידושי הגרע"א (שבת קכח ז) דציאר

ויעוין צחידושי הגרע"א (פסחים מצ ב) דלידד
 לחדש דלא אסרו חמץ נוקשה בשעה
 שישית, דהוי גזירה לגזירה, וכתב ליישב עפ"י
 הא דנקט רב גידל המקדש משש שעות
 ולמעלה אפילו צחיטי קורדינייתא, דצאמת
 קודם שעה שציעית ליכא איסור כלל צחמץ
 נוקשה אף מדרבנן, ותמה שם צדצרי התוס'
 דלא ניחא לכו צזה וז"ל אך התוס' דדייקי מזה
 דאמר משש ולמעלה דצשעות דרבנן וחמץ
 דרבנן מקודשת ע"כ לא ניחא לכו צכך ולא
 ידענא למה מיאנו לומר כן וכו' יאיר עיני
 עכ"ל.

ולבאורה יל"ד ליישב עפ"י הגרע"א הכ"ל,
 דהיכא דהוי איסור מחודש מדרבנן
 ל"ש הא דאין גוזרין גזירה לגזירה, וי"ל
 צתרת', חדא יל"ד עפ"י הגר"י צשיעת
 הרמז"ס, דצשעה שיסית הוי איסור חפלא
 דחמץ מדצריבס, וצזה יתכן דאף דיסוד
 האיסור משום גזירה מ"מ אחר דמדרבנן הוי
 איסור חפלא גמור, שצ שפיר גזרינן גזירה
 אטו הך איסור, ועוד יתכן דאיסורא דחמץ
 נוקשה לא הוי גזירה כלל, אלא דאף דלא הוי
 חמץ גמור, מ"מ כיון דהוי חמץ צמקלא
 אסרוהו מדרבנן [אלא דצטיקר קושית
 הגרע"א הכא, מסתימת לשונו נראה דלא אתי
 עלה משום גזירה לגזירה, אלא דדילמא
 צאיסורין דרבנן לא החמירו למיחש להך צמין
 צמינו אטו מינו, ואף אי אין איסורו משום
 גזירה].

לאכול חמץ מתחלת שעה ששית כדי שלא יגע
 צאיסור תורה, ומתחלת שעה ששית יהיה
 החמץ אסור צאכילה וצבהנייה כל שעה ששית
 מדצרי סופרים ושאר היום מצציעית ולמעלה
 מן התורה. שעה חמישית אין אוכלין צה חמץ
 גזרה משום יום המטונן שמא יטעה צין
 חמישית לששית, ואינו אסור צבהנייה צשעה
 חמישית, לפיכך תולין צה תרומה ולחס תודה
 וכיולא צכן מחמץ שהוא קדש לא אוכלין ולא
 שורפין עד שתגיע שעה ששית ושורפין הכל
 עכ"ל, ויעוין צחידושי מרן רי"ז הלוי (סג)
 דציאר צשיעת הרמז"ס, דצשעה שיסית הוי
 איסור חפלא, דמדרבנן היכא איסור חמץ צבר
 מתחילת שעה שיסית וכעין איסור חמץ של
 תורה, משא"כ צשעה חמישית אף מדרבנן לא
 הוי איסור חמץ מדצריבס אלא הוי איסור
 מחודש מדרבנן, ומה"ע מצואר צרמז"ס (סג)
 ה"י דצשעה שיסית היכא מכת מרדות
 משא"כ צשעה חמישית ליכא מכת מרדות
]ומה"ע ליכא היתר לשרוף חמץ של קודש
 צשעה חמישית אף דאי אפשר לאוכלו כיון
 דלית ציה איסור חפלא].

והנה התם אף צשעה שיסית יסוד האיסור
 הוי שלא יגע צאיסור תורה, אלא דמ"מ
 מהאי טעמא עשאובו חכמים איסור חמץ של
 דצריבס, משא"כ צשעה חמישית דאף מדרבנן
 לא הוי איסור חפלא, אלא גזירה צעלמא,
 ומעתה י"ל דאף אי יסוד איסור שמנו של גיד
 הוי משום גזירה, מ"מ יש לומר דמדרבנן הוי
 צכלל איסור גיד, ויתכן דאף צזה לא אמרינן
 דאין גוזרין גזירה לגזירה]ויעוין עוד משנ"ת
 צר"פ החולץ צענין חליילת מעוברת].

בגדר איסור כהונה בחליצת מעוברת

דגמ' ד"חומרא בעלמא" דמשמע דאינו חלח לענין לכתחילה.

והנה עוד לריך ביאור לישנא דגמ' "מדרכנן" וברי כל איסור חלוצה לכהן אינו חלח מדרכנן^א.

ונראה לדון ביאור הדברים, דהנה כתב ברמב"ם (פ"ח מאיסורי ביאה ה"ד) הבא על אחת מהשניות וכיולא בהן, כגון הבא על קרובת חלוצתו או על חלוצתו לא עשה אותה זונה שברי אינה אסורה להנשא לו מן התורה עכ"ל (ע' לקמן פה א) ותמכו האחר' דהא הנבעלת לנתין עשאה זונה [כדלקמן צפרק אלמנה לכהן גדול (סח א) וכ"פ הרמב"ם (ה' איסורי ביאה שם ה"ג)] וברי מבואר ברמב"ם (פ"ג מאיסורי ביאה ה"ג) דאיסור נתינים אינו חלח מדרכנן, ואמאי נעשית זונה.

ונראה דהנה כתב הרמב"ם (פ"א מאישות ה"ז) הנתינים הרי הם כממזרים אחד זכרים ואחד נקבות ואיסורם מדברי סופרים עכ"ל, ול"צ לכאורה מה ענין נתין אלל ממזר, וחזינן מדברי הרמב"ם דאיסור נתינים אינו איסור מחודש מדרכנן, חלח דמדרכנן הרי הם בכלל ממזר, ויעוין עוד ברמב"ם שם שכתב

החולץ ליבמתו ונמלחא מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה, אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה, ובגמ' איתמר החולץ למעוברת והפילה רבי יוחנן אמר אין לריבה חליצה מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה כו' ריש לקיש אמר לריבה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה כו' איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה כו' לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה מן הכהונה ח"ל מדרכנן ולחומרא בעלמא.

ודנו האחר' צהא דפסלה מן הכהונה היאך הדין בעצרה ונשאת לכהן, אי גזרו אף לענין להוליא, ודקדקו האחר' מלישנא דגמ' "לחומרא בעלמא" דהך דינא אינו חלח לענין לכתחילה, אף אם עצרה ונשאת לא מפיקין לה.

אולם הריעצ"א כתב דאף צדיעצד אם נשאת לכהן תלא, ותמכו האחר' מלישנא

^א **מיהו** משמעות רש"י ברפ"ג דמכות (יג א) משמע לכאורה דחלוצה דאורייתא והתוס' שם תמכו מסוגיא דפרק עשרה יוחסין (עא א) דמבואר להדיא דחלוצה לכהן אינה חלח מדרכנן, ובמקמ"א נחבאר בצורק דח"ל לרש"י דהוי פלוגתא בסוגיא דקידושין שם, ואיכא מאן דאמר דחלוצה לכהן מדאורייתא וכדסבר במקשה בתם, ולפ"ז איכא למימר דלכחי נקטינן כהא דמ"מ חליצת מעוברת לא אסירא לכהן חלח מדרכנן לכו"ע.

וּנְרָאָה לְבָאֵר עַד"ז הַכֹּהֵן, דְּחִלּוּלָהּ דְעֵלְמָא הוּיָא
 כְּכֹלל אִיסוּר גְּרוּשָׁה לְכַהֵן מִדְּצִרְיָהּ, מִשְׁא"כ
 דְּבַחֲלִילָתָא מִעֻבְרַת אָף מִדְּרַבָּנִין לֹא הוּיָא
 כְּגְרוּשָׁה, אֲלֵא הוּי אִיסוּר מִחוּדָשׁ מִדְּרַבָּנִין, וְזִבּוּ
 דְּאִמְרִינָן הַכֹּהֵן מִדְּרַבָּנִין וְלַחּוּמְרָא דְעֵלְמָא, בִּיּוּנָא
 דְּאִין זֶה כְּאִיסוּר חִלּוּלָהּ דְעֵלְמָא דְהוּי כְּרַחֲצָה
 לְאִיסוּר גְּרוּשָׁה דְּאִוְרִייתָא, אֲלֵא הַכֹּהֵן כֹּל יִסּוּד
 בְּאִיסוּר הוּי מִדְּרַבָּנִין מִשּׁוּם גְּזִירָה, וְלַחּוּמְרָא
 דְעֵלְמָא [וְנִרְחָא לִפ"ז דְּבַחֲלִילָתָא מִעֻבְרַת לֹא
 יֵבֵא מִכַּת מִרְדּוּתָא].

וְלִקְמָן בְּפֶרֶק אַרְבַּעַת אַחִין (כז א) אִיבָא
 פְּלוּגְתָא אִי אַחַת זְקוּקָה וְלִרְתָהּ חֲשִׁיבִי שׁוּת
 וְחִלּוּלָתָא לְרַת אַחַת זְקוּקָה לֹא פְּעֵרָה
 אֶת אַחַת זְקוּקָה אִוּ דְּלֹא אֲלִימָא זִיקָה לְשׁוּוֵי
 לְרַת כְּעֵרוּב, וְצִפְשׁוּ אָף לְרַת אֲשִׁי דְסָבַר
 הַתָּם דְּלֹא אֲלִימָא זִיקָה לְשׁוּוֵי לְרַת כְּעֵרוּב
 מוּדָה לְרַת אַחַת זְקוּקָה אֲסוּרָה, אֲלֵא דַס"ל
 דְּמ"מ אִיסוּרָה קַל עֲפִי [וְיִעֻוּן בְּדְצִרְיָהּ רַש"י
 שֶׁסּ וְצִרְיָהּ הַעֲמוּד שֶׁסּ וְאִכ"מ] וְל"ג גְּדֵר
 בְּדְצִרְיָהּ, דְּכִיּוֹן דְּאָף בְּאַחַת זְקוּקָה אִיבָא
 דִּין לְרַת עֵרוּב, אֲמַאי אִיסוּרָה קַל עֲפִי [דְּצִפְשׁוּ
 בְּעֵרוּב דְּאִוְרִייתָא לִיבָא חִילּוּק בִּין הַעֲרוּב
 לְרַת] וּמִצְאִירִים ע"ד דְּצִרְיָהּ בְּגִרְיָהּ הַנִּזְכָּר,
 דְּאִיסוּר אַחַת זְקוּקָה הוּי כְּאַחַת אֲשֶׁה מִדְּרַבָּנִין,
 מִשְׁא"כ הֵא דְּאִסְרוּ לְרַת אַחַת זְקוּקָה אִינוּ
 מִשּׁוּם דְּהוּיָא כְּלִרְתָא אַחַת אֲשֶׁה מִדְּרַבָּנִין,
 אֲלֵא הוּי גְּזִירָה אֲשֶׁה לְרַת אַחַת אֲשֶׁה.

וְז"ל הַחִלּוּלָהּ הַרִי הִיא כְּגְרוּשָׁה וְהִיא אֲסוּרָה
 לְכַהֵן מִדְּצִרְיָהּ סוֹפְרִים עַכ"ל, וּמִצְוָרָה דְּאִיסוּר
 חִלּוּלָהּ לְכַהֵן אָף דְּאִינוּ אֲלֵא מִדְּצִרְיָהּ סוֹפְרִים,
 מ"מ אִינוּ אִיסוּר מִחוּדָשׁ, אֲלֵא דְּמִדְּרַבָּנִין חִלּוּלָהּ
 הוּיָא כְּכֹלל גְּרוּשָׁה.

וְיִעֻוּן בְּרַמְז"ס (פ"א מַחֲמָן וּמֵאָה ה"ט) שְׂכַתְּצָה
 וְז"ל מִתְחַלֵּת שַׁעָה שְׁשִׁית יֵהִיֶה הַחֲמֵץ
 אֲסוּר בְּאִכְלִילָהּ וּבִהְיִיָה כֹל שַׁעָה שְׁשִׁית מִדְּצִרְיָהּ
 סוֹפְרִים וְשֹׁאֵר הַיּוֹם מִשְׁצִיטָה וְלִמְעַלָּה מִן
 הַתּוֹרָה. שַׁעָה חֲמִישִׁית אִין אֲוֹכְלִין בְּהַחֲמֵץ
 גְּזִירָה מִשּׁוּם יוֹם הַמַּעֲוֹן שֶׁמֵאָה יֵטַעַה בִּין
 חֲמִישִׁית לְשִׁשִׁית, וְאִינוּ אֲסוּר בְּהִיָּיָה בְּשַׁעָה
 חֲמִישִׁית, לְפִיכֵךְ תּוֹלֵין בְּהַתְּרוּמָה וְלַחֲסֵה תּוֹדָה
 וְכִיּוֹלָא בְּכֹן מַחֲמָן שְׁהוּא קֹדֶשׁ לֹא אֲוֹכְלִין וְלֹא
 שׁוֹרְפִין עַד שְׁתַּגִּיעַ שַׁעָה שְׁשִׁית וְשׁוֹרְפִין הַכֹּל
 עַכ"ל, וְיִעֻוּן בְּחִידוּשֵׁי מִרְן ר"ז הַלְוִי (שס)
 דְּצִירָה בְּשִׁיטָה בְּרַמְז"ס, דְּבַשַׁעָה שִׁשִׁית הוּי
 אִיסוּר חֲפֵלָא, דְּמִדְּרַבָּנִין אִיבָא אִיסוּר חֲמֵץ כְּבַר
 מִתְחִילָתָה שַׁעָה שִׁשִׁית וְכַעֲיִן אִיסוּר חֲמֵץ שֶׁל
 תּוֹרָה, מִשְׁא"כ בְּשַׁעָה חֲמִישִׁית אָף מִדְּרַבָּנִין לֹא
 הוּי אִיסוּר חֲמֵץ מִדְּצִרְיָהּ אֲלֵא הוּי אִיסוּר
 מִחוּדָשׁ מִדְּרַבָּנִין, וּמֵה"ט מִצְוָרָה בְּרַמְז"ס (שס)
 ה"י דְּבַשַׁעָה שִׁשִׁית אִיבָא מִכַּת מִרְדּוּתָא
 מִשְׁא"כ בְּשַׁעָה חֲמִישִׁית לִיבָא מִכַּת מִרְדּוּתָא
 [וּמֵה"ט לִיבָא הִיתֵר לְשֶׁרֶף חֲמֵץ שֶׁל קוּדֶשׁ
 בְּשַׁעָה חֲמִישִׁית אָף דְּאִי אֲפִשֵׁר לְאֲוֹכְלוּ כִּיּוֹן
 דְּלִית צִיָּה אִיסוּר חֲפֵלָא].